

Самая доўгая дарога пачынаецца з першага кроку

Пры размове пра кнігу ў яе гараць вочы, а ўсмішка ззяе ярчэй, чым летняе сонца. Новая дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна Наталля Вашчыла перапоўнена энергіяй і энтузіязмам аздобіць кніжніцу новым зместам, пры гэтым захоўваючы традыцыі. Як гэта атрымаецца — у нашай гутарцы.

Наталля Вашчыла.

у бібліятэку, папрацаваць, паразмаўляць. Ёсць ідэя зрабіць адмысловае кафе, шматфункцыянальную зону, напрыклад, для настольных гульняў. Раней настолкі лічыліся забавай дзяцей — на самай справе гэта вельмі папулярная форма арганізацыі вольнага часу ў дарослых.

— **Такі фармат, дарэчы, засведчыла і Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Я. Коласа НАН Беларусі падчас нядаўняга Форуму навукі ў Батанічным садзе.**

— Гэта спроба большай сацыялізацыі моладзі, якая сёння жыве, утаропіўшыся ў гаджэт. Іншым разам назіраю нават у сям'і: на дачы, знаходзячыся на розных паверхах, лянуюцца спусціцца, таму строчаць адзін аднаму ў тэлефон. Але ж не будзеш глядзець у гаджэт бясконца — усё роўна патрэбны зносіны. Калі ты прыйшоў з кампаніяй да нас у бібліятэку, можна да таго ж з кімсьці пазнаёміцца, і тыя ж настольныя гульні — выдатная магчымасць. І яшчэ шмат цікавостак у шматфункцыянальнай зоне: гурткі, майстар-класы, канферэнцыі, лекцыі, квесты, клубы выхаднога дня (у гэтым рэчышчы плённа працуе наш дзіцячы аддзел). Дома сядзець сумна — чаму б не прыйсці ў бібліятэку, не пагуляць разам з дзецьмі? Яшчэ — магчымасць прагляду кінафільмаў, і тут я маю на ўвазе не аналаг кіназала, а менавіта прэзентацыю новых стужак.

— **Ды якое ж месца застаецца кнізе пры безлічы забаў?**

— Падкрэсліваю: традыцыйныя функцыі бібліятэкі максімальна захоўваюцца. Больш за тое, ёсць надзея: калі людзі будуць прыходзіць сюды з іншымі мэтамі, можа, з цікавасці зазірнуць на выдачу, у чытальную залу. Бо, калі шчыра, сапраўды, электронны фармат чытання з дапамогай гаджэтаў — вельмі зручна: у транспарце, вандроўках. Але, на мой погляд, магію дотыку да жывой кнігі замяніць немагчыма. А за старымі, пашарпанымі старонкамі стаіць жа цэлая гісторыя...

— **Думаецца, менавіта такое трапяткое стаўленне да кнігі і здольна зрабіць бібліятэку лепшай...**

— Наша кніжніца носіць цудоўнае імя — Пушкіна. Гэтая асоба, уласна кажучы, стаіць каля вытокаў сучаснай рускай мовы і славеснасці. Гэта абавязвае нас быць найлепшымі, захоўваць традыцыі і прымяжаць іх. Я люблю Пушкіна і чытаць, штосці нават перачытваю. У чым адметнасць аўтараў, якіх прызналі геніяльнымі? Яны актуальныя ў любы час у любым грамадстве. Бо пішуць не на злобу дня, нават калі так здаецца. На самай справе яны пішуць пра агульначалавечыя праблемы, якія нязмёныя. Прырода людзей не мяняецца — мяняюцца звычкі, адзенне, мода, але сутнасць тая ж. А геніяў, такіх як Пушкін, удаецца перадаць тонкасць чалавечай душы.

— **А хто з айчынных пісьменнікаў, на ваш погляд, здолеў гэтага дасягнуць?**

— Думаю, Максім Багдановіч. Для мяне гэта неверагодная асоба. Ён пражыў

вельмі кароткае жыццё, згарэў літаральна на ўзлёце, але ўжо ў свае юныя гады прадэманстраваў такую тонкасць успрымання свету, такую глыбінную філасофію... Здаецца, адкуль у маладога чалавека такі жыццёвы вопыт? Таму для мяне Максім Багдановіч стаіць асобна. З прэзаікаў люблю Караткевіча. Зразумеў, гэта хрэстаматычныя рэчы. Мы выраслі на ваенных творах Васіля Быкава. Некаторыя з іх — на разрыві аорты, у катэгорыі такіх, якія другі раз перачытаць складана, таму што балюча.

— **Вы настроены ўдасканаліць аблічча бібліятэкі. А як наконт таго, каб прыдумаць, напрыклад, адмысловае ўніфіраванае бібліятэкараў ці ўвесці своеасаблівыя атрыбуты, па якіх яго лепш пазнаюць, што стане пасля візітоўкай?**

— Ведаецца, я стаўлюся да гэтага па-іншаму. Тое, пра што вы гаворыце, можа, і сапраўды, зробіць бібліятэкара ярчэйшым, сфарміруе брэнд. Маўляў, ідзе чалавек у пэўным адзенні — значыць, ён працуе ў бібліятэцы Пушкіна. Але гэта пэўная стандартызацыя і перавод установы ў сферу паслуг. А ў нас жа працуюць людзі вельмі творчыя, і нельга стандартызаваць індывідуальнасць. Таму ў бібліятэцы ўніформа — не тое, што неабходна.

— **Вы, як нескладана заўважыць, таксама асоба творчая. А ў чым бераце натхненне?**

— У жыцці. Яно рознае: салодкае, горкае. Пакуль жывы чалавек, спадзяецца і імкнецца да лепшага, намагаецца сам стаць лепшым. І самае галоўнае — трэба ўмець радавацца простым рэчам. Напрыклад, сёння сонца — гэта ж здорава! Натхненне — людзі, якія гараць ідэямі, як мае калегі. Я ўбачыла сярод іх столькі творчых асоб. Стан творчасці не залежыць ад узросту. Нашы карыфеі — наша багацце, яны нясуць культуру і самі па сабе пласт культуры, крыніца ведаў. Зараджаешся ад іх энергіі.

— **У некаторых замежных кніжніцах на выдачы ўжо працуюць роботы. Ці неабходна гэта бібліятэцы? Ці ёсць тады небяспека для будучай запатрабаванасці бібліятэкараў?**

— Пэўныя працэсы аўтаматызаваць было б вельмі добра, асабліва руцінныя абавязкі. Я не футуролаг, мне складана прагназаваць будучыню на 200 гадоў наперад, але з пункту гледжання сучаснасці, думаецца, бібліятэкара замяніць складана, бо гаворка ідзе пра жывыя зносіны. Разуменьне, што стучны інтэлект можа валодаць большым аб'ёмам інфармацыі, але зносіны чалавека з чалавекам замяніць складана. Бо важна параіць пачытаць, зыходзячы не з зададзеных параметраў, а з асабістай ацэнкі: «мне падбаецца, бо...». Таму на дадзеным этапе гаварыць пра тое, што бібліятэкар можа быць заменены лёгка, не даводзіцца. Ды грамадства становіцца больш тэхнагенным, можа, так і здарыцца. Але спадзяюся, што я да гэтага не дажыву.

Ды неразумна, лічу, адмаўляцца ад электроннай кнігі, бо яна ж пашырае магчымасці. Ёсць абстаіны, калі чалавек не можа мець доступу да вялікай колькасці кніг або жыве ў глыбінцы. Я, напрыклад, чытаю вельмі хутка. Калі мне браць чытва на два тыдні адпачынку, патрэбны чамадан кніг. Але ж гэта нерэальна.

— **Чытаецца штодзень?**

— Безумоўна. Я не магу жыць, калі не чытаю. Той, хто не чытае, пазбаўляе сябе вельмі многімі. Па-першае, зносіны з добрай кнігай — як размова з разумным чалавекам. Па-другое, гэта магчымасць падумаць, расслабіцца. І нават з практычнага пункту погляду: сёння ж паніжаны ўзровень пісьменнасці. Гэта звязана і з тым, што дзеці перасталі чытаць. Бо зрокавую памяць ніхто ж не адмяняў: калі чытаеш, запамінаеш арфаграфію, пунктуацыю. Перастаў чытаць — згубіў

пісьменнасць, гэта ўзаемазвязана. Нельга пераставаць чытаць — інакш дэградацыя. Разуменьне, што абстаіны бываюць розныя: людзі шмат працуюць, стамляюцца, няма сіл. Але я без кнігі не магу.

— **А як наконт навінавых стужак? Гэта можна назваць чытаннем?**

— Не, канечне. Навінавых стужкі — толькі выгляд чытання. Там пэўны стыль — тэлеграфны — сціслае выкладанне. Я назіраю і ў сваёй сям'і, і сярод равеснікаў майго сына, маіх пляменнікаў: у свой час школа адышла ад сачынення. У многія дзеці страцілі здольнасць нармальна выкладаць свае думкі. Я, напрыклад, не любіла сачыненні, хаця пісала іх заўсёды добра. Але з узростам зразумела: гэта вельмі дысцыплінуе мозг, працэсы мыслення, прымушае правільна фармуляваць думкі. А паспрабуйце дзіцяці сёння прымусіць пераказаць змест прачытанай кнігі. Будзе: «ну», «вось», «гэта». Чытанне кнігі і чытанне навін носіць розную функцыянальную нагрузку. Навінавых стужкі ў сацсетках — імгненны абмен інфармацыяй. Гэта здорава, бо ты знаходзішся ў трэндзе, ведаеш, хто ў топе... Але яны не даюць пажытку для розуму, як мастацкі твор. Калі чытаеш кнігу, заўсёды прапачкаеш аўтарскі пасыл праз сябе, суперажываеш, даеш ацэнку героям. Я бы ўсім раіла чытаць. Калі трапляецца добрая кніга, па-першае, гэта проста цікава. Па-другое, заўсёды хочацца пазнаёміцца з іншым поглядам на тыя ці іншыя праблемы. Але падчас чытання твораў шматлікіх заходніх аўтараў здаецца, што яны пакідаюць адчуванне некаторай другаснасці. Так, яны пішуць аб агульначалавечых праблемах, але мы выхаваны на рускай класічнай літаратуры (беларуская ў гэтым жа кантэксце). Ловіш сябе на думцы, што пра гэтыя ж праблемы Дастаеўскі пісаў нашмат глыбей і разумней.

— **А ці могуць Дастаеўскія з'явіцца ў нашу эпоху?**

— Складана сказаць. Каб пісаць як Дастаеўскі, трэба глыбока асэнсоўваць жыццё. Мне, напрыклад, вельмі імпадуе Пялёвін. Бо часам ён бывае жорсткі ў некаторых ацэнках, але гэта яго бачанне сённяшняга дня, тое, што патрабуецца цяпер. У той жа час параўноўваць Дастаеўскага і Пялёвіна няправільна. Яны розныя. Але гэта не адмяняе значнасці таго і другога. А ўвогуле, ці патрэбны Дастаеўскі сёння? Свет змяніўся, тэмпы жыцця — таксама. Работа думкі пабу давана цяпер па-іншаму, яна «завостра на» пад больш тэхнагенныя працэсы. Узрасла хуткасць, і ў сучаснага чалавека фізічна няма магчымасці ўдумліва і засяроджана чытаць вялізны раман, дзе два раздзелы — апісанне дуба, якое, на жаль, будзе прагортвацца. Цяпер іншыя формы. Сёння глыбіня ад памеру не залежыць. І кароткае апавяданне можа быць больш інфармацыйным, чым раман. Так і бібліятэка: вымушана быць іншай — інакш заканамеруецца ў сваёй ахайцы і стане музеём. Такі зыход непазбежны, калі кніжніца не будзе развівацца, шукаць новыя формы ўзаемадзеяння са светам, з чытачамі, наведвальнікамі. А мы ж у цэнтры горада — стратэгічна выгаднае месцазнаходжанне, што трэба выкарыстоўваць на 100 %. Тут віруюць студэнты, і мы пастараемся зрабіць усё для таго, каб яны да нас прыйшлі. Побач і цэнтр народнай творчасці — з ім можна рабіць праекты. Спадзяюся, нам удацца паказаць, што бібліятэка можа быць цікавай. У нас ёсць ідэя пры падтрымцы кіраўніцтва правесці рамонтныя работы, у тым ліку памянць кардынальным чынам уваходную групу, каб бібліятэка загучала больш сучасна нават візуальна. Гэта карпатлівая праца, але, як кажуць кітайцы, самая доўгая дарога пачынаецца з першага кроку.

Гутарыла Наталля СВЯТЛОВА,
фота аўтара